

Warszawa, 12 kwietnia 2018 r.

dr hab. Przemysław Szustakiewicz, prof. UŁaz.

Wydział Prawa i Administracji

Uczelni Łazarskiego

ul. Świeradowska 43

02-622 Warszawa

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym

Doktora Mariusza Wieczorka

Wprowadzenie

Niniejszą recenzję przedstawiam w wykonaniu uchwały Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 6 lutego 2018 r., powołującej mnie na recenzenta w przewodzie habilitacyjnym doktora Mariusza Wieczorka przekazanej pismem Dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie - Skłodowskiej z dnia 21 lutego 2018 r. nr WPD-43/2018

Zgodnie z przepisami art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r., poz. 882 z późn. zm.), do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną. Wspomniane osiągnięcie, w myśl art. 16 ust. 2 wyżej cytowanej ustawy, może stanowić: 1) dzieło opublikowane w całości lub w zasadniczej części, albo cykl publikacji powiązanych tematycznie; 2) zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne; 3) część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora

habilitowanego. Kryteria oceny osiągnięć habilitanta zostały szczegółowo określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165).

W myśl § 3. pkt 2 tego rozporządzenia, kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych habilitanta w obszarze nauk społecznych obejmują: autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH), a także kryteria, o których mowa w § 4. Te zaś z kolei obejmują:

- 1) autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazach lub na liście, o których mowa w § 3, dla danego obszaru wiedzy;
- 2) autorstwo lub współautorstwo odpowiednio dla danego obszaru: opracowań zbiorowych, katalogów zbiorów, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz, utworów i dzieł artystycznych;
- 3) sumaryczny impact factor publikacji naukowych według listy Journal Citation Reports (JCR), zgodnie z rokiem opublikowania;
- 4) liczbę cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS);
- 5) indeks Hirscha opublikowanych publikacji według bazy Web of Science (WoS);
- 6) kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach;
- 7) międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność odpowiednio naukową albo artystyczną;
- 8) wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych.

Wyżej cytowane rozporządzenie przewiduje również kryteria oceny w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej habilitanta we wszystkich obszarach wiedzy, które stosowanie do przepisu § 5. obejmują:

- 1) uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych;
- 2) udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych lub udział w komitetach organizacyjnych tych konferencji;
- 3) otrzymane nagrody i wyróżnienia;
- 4) udział w konsorcjach i sieciach badawczych;
- 5) kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracy z przedsiębiorcami;
- 6) udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism;
- 7) członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych;
- 8) osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki;
- 9) opiekę naukową nad studentami i lekarzami w toku specjalizacji;
- 10) opiekę naukową nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego, z podaniem tytułów rozpraw doktorskich;
- 11) staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich;
- 12) wykonanie ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne lub przedsiębiorców;
- 13) udział w zespołach eksperckich i konkursowych;
- 14) recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopismach międzynarodowych i krajowych.

Kierując się wskazanymi powyżej wymogami prawnymi przedstawiam kolejno: ocenę osiągnięcia naukowego stanowiącego wkład habilitanta w rozwój uprawianej dyscypliny naukowej, ocenę stopnia aktywności naukowej, ocenę spełnienia pozostałych przewidzianych prawem kryteriów oraz konkluzję dokonanych ocen.

Ocena osiągnięcia naukowego, stanowiącego wkład w rozwój dyscypliny naukowej

Uwagi wstępne

Pan doktor Mariusz Wieczorek we wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego przedstawił jako swoje osiągnięcie naukowe pracę pod tytułem *Charakter prawny stosunków służbowych funkcjonariuszy służb mundurowych*, Toruń 2017, stron 407.

Ocena przedstawionego osiągnięcia naukowego będzie obejmować: 1) temat i tytuł pracy, 2) cel i podstawową tezę, 3) strukturę i objętość rozprawy, 4) treść, 5) stronę formalno-redakcyjną oraz 6) wykorzystany w pracy materiał źródłowy.

Temat i tytuł pracy

W przedstawionej monografii *Charakter prawny stosunków służbowych funkcjonariuszy służb mundurowych* Habilitant zmierzył się z ważnym zagadnieniem charakteru i treści stosunku prawnego wiążącego funkcjonariusza służby mundurowej z daną formacją. Jest to ważne zagadnienie i, jak się wydaje, nadal niedoceniane w najnowszej literaturze. Większość pozycji poświęconych temu zagadnieniu posiada bowiem charakter praktyczny (np. W. Kotowski, *Ustawa o policji. Komentarz*, Warszawa 2008, K. Zeidler red., *Ustawa o Biurze Ochrony Rządu. Komentarz*, Warszawa 2008, W. Maciejko, A. Korcz-Maciejko, *Postępowanie w sprawach osobowych w Policji*, Wrocław 2010, B. Opalinski, M. Rogalski, P. Szustkiewicz, *Ustawa o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu. Komentarz*, Warszawa 2017). Dotychczas po zmianach, jakie miały miejsce w Polsce w 1989 r. kompleksowo opisywały problematykę stosunku służbowego funkcjonariuszy służb mundurowych jedynie dwie publikacje: T. Kuczyński, E. Mazurczak – Jasińska, J. Stelina, *Stosunek służbowy [w:] System prawa administracyjnego. Tom 11*, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2011 oraz P. Szustakiewicz, *Stosunki służbowe funkcjonariuszy służb mundurowych i żołnierzy zawodowych jako sprawa administracyjna*, Warszawa 2012. Być może takie zjawisko jest spowodowane faktem, że kwestia stosunku służbowego funkcjonariuszy służb mundurowych oraz żołnierzy zawodowych znajduje się niejako

na „przecięciu” dwóch wielkich gałęzi prawa tj. prawa administracyjnego i prawa pracy, a wobec tego przedstawiciele każdej z ww. gałęzi uważają, że to koledzy są bardziej kompetentni, aby zająć się tematem.

Tymczasem zagadnienie praw i obowiązków funkcjonariuszy służb mundurowych jest bardzo ważne ze względu na potrzebę jasnego określenia ich sytuacji prawnej. Osoba „wstępująca” na służbę w formacji zmilitaryzowanej podlega ochronie prawnej, choć oczywiście charakter tej ochrony jest zdeterminowany zadaniami wykonywanymi przez daną formację. Przypomnieć należy, że nie budzi wątpliwości, iż od chwili wejścia w życie ustawy z dnia 24 maja 1990 r o zmianie ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. Nr 34 poz. 201) sprawy z zakresu stosunku służbowego podlegają kognicji sądów administracyjnych, a zatem postępowanie przełożonych wobec funkcjonariuszy podlega kontroli sądowej, co w oczywisty sposób sprzyja wypracowaniu standardów stosowania przepisów statuujących stosunek służbowy zgodnie z zasadami obowiązującymi w demokratycznym państwie prawa. Bogate orzecznictwo sądów administracyjnych dotyczące stosunków służbowych niestety rzadko jest przedmiotem pogłębionej refleksji naukowej. Podnieść nadto należy, że od kilku lat występuje pewne zjawisko polegające na swego rodzaju „ucywilnieniu” stosunków służbowych, ponieważ w przepisach określających stosunek służbowy funkcjonariuszy Służby Więziennej oraz Krajowej Administracji Skarbowej pewne elementy stosunku służbowego dotyczące uposażenia zostały poddane kontroli sądów powszechnych.

Dodać również należy, że od początku XXI wieku wzrasta znaczenie, a co za tym idzie, także wielkość służb mundurowych. Okazało się bowiem, że upadek Związku Radzieckiego i, jak się wydawało, triumf liberalnej demokracji nie zlikwidował zagrożeń dla bezpieczeństwa publicznego. Wprost przeciwnie, zamachy z 11 września 2001 r. oraz kolejne akty terroru¹ pokazały konieczność rozbudowy służb mundurowych, w tym przede wszystkim służb odpowiedzialnych za walkę z terroryzmem. W kolejnych latach XXI wieku ujawniły się nowe niebezpieczeństwa związane m.in. z atakami na sieć internetową, co również powoduje konieczność

¹ Np. zamach terrorystyczny w Madrycie w dniu 11 marca 2004 r. w wyniku którego zginęło 191 osób, a 1858 zostało rannych, czy zamach na stację metra w Londynie w dniu 7 lipca 2005 r., który spowodował śmierć 52 osób, a około 700 zostało rannych

zwiększenia stanu osobowego służb specjalnych². Oczywistym jest, że wzrost liczby osób, wobec których stosuje się przepisy o stosunku służbowym, powinien zwiększać zainteresowanie nauki tą problematyką. Ważne jest bowiem, aby zrozumieć i prawidłowo ocenić status prawny funkcjonariuszy służb mundurowych. Dlatego też wybór tematu pracy należy w pełni zaaprobować. Tytuł pracy również nie budzi wątpliwości w kontekście celu i zawartości monografii.

Natomiast pewien niedosyt jest związany z pewnymi ograniczeniami o charakterze przedmiotowym pracy. Ze zdziwieniem należy przyjąć, że poza rozważaniami Autora pozostają kwestie związane z postępowaniem dyscyplinarnym, ponieważ decydują one o charakterze stosunku służbowego, o czym świadczy szereg orzeczeń sądów administracyjnych, w których dokonując oceny prawidłowości postawionych funkcjonariuszowi zarzutów - wskazywano na elementy determinujące treść stosunku służbowego. Podobnie nie można uznać za prawidłowe pozostawienie poza rozważaniami pracy spraw związanych z uposażeniem, ponieważ są one ważnym elementem statuującym uprawnienia funkcjonariusza wobec formacji, w której pełni służbę. Nadto poważnym błędem jest pominięcie problematyki związanej z lokalami mieszkalnymi funkcjonariuszy. Przydział lokalu mieszkalnego jest ważnym elementem zabezpieczającym dyspozycyjność funkcjonariusza. Stąd ta kwestia posiada ważne znaczenie dla zrozumienia istoty opisywanego przez dra Mariusza Wieczorka problemu.

Cel i podstawowa teza

Habilitant już na samym początku publikacji jasno sformułował dwa cele pracy. Pierwszym celem jest *określenie charakteru prawnego stosunku służbowego. Przyjęto założenie, że jest to stosunek prawa publicznego. Jeśli idzie o przynależność gałęziową, regulują go przepisy prawa administracyjnego* (s. 16). Dr Mariusz Wieczorek chciał zatem wykazać elementy charakterystyczne dla opisywanego stosunku prawnego statuujące jego odrębność. W tym zakresie należy wskazać, że tak postawiony cel został zrealizowany. Autor bowiem analizując wybrane ustawy rozpoczął swoje rozważania od wykazania, że służba funkcjonariuszy służb mundurowych *stanowi szczególny typ pracy ludzkiej,*

² W 2017 r. w Polsce pełniło służbę 153.283 funkcjonariuszy, z czego niewiele ponad 100 tys. policjantów - Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2017, s. 141

wykonywanej z poświęceniem na rzecz dobra wspólnego (s.27). Punktem wyjścia do rozważań na temat istoty stosunku służbowego jako stosunku prawnego jest próba uchwycenia istoty służby osób pełniących służbę w wybranych formacjach. W tym zakresie elementem, który odróżnia służbę funkcjonariuszy służb mundurowych od innych osób wykonujących pracę dla Państwa jest obowiązek poświęcenia podczas wykonywania zadań na rzecz społeczeństwa, ponieważ *tam gdzie kończy się obowiązek wykonywania pracy przez pracownika, rozpoczyna się obowiązek pełnienia służby* (s. 46). Funkcjonariusze w przeciwieństwie do np. urzędników Służby Cywilnej są zobowiązani do wykonywania swoich zadań nawet wtedy, gdy istnieje możliwość utraty życia lub zdrowia, co wynika, jak słusznie wskazuje Habilitant, z treści roty ślubowania. Jednak rozważania dra Mariusza Wieczorka byłyby bardziej przekonujące, gdyby odwołał się do treści przepisów ustrojowych określających zadania postawione przed wybranymi formacjami. Charakter zadań z zakresu ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego Państwa powoduje, że osobom pełniącym służbę w formacjach zmilitaryzowanych stawiane są inne wymagania niż osobom wykonującym inne rodzaje pracy (służby). Dotyczy to zarówno wymogu poświęcenia, jak również, co zostało bardzo mocno wyeksponowane w monografii, szczegółowym warunkom stawianym kandydatom w procesie rekrutacji do służby (rozdział III, s. 140-176). Na uwagę zasługuje również próba określenia przez dra Mariusza Wieczorka różnic pomiędzy służbami mundurowymi, w których stosunek łączący osoby pełniące służbę posiada charakter stosunku służbowego, a formacjami umundurowanymi, w których postawą zatrudnienia są przepisy prawa pracy. Autor słusznie wywodzi, że w tego drugiego rodzaju formacjach ustawodawca wprost wskazuje, że osoby w nich zatrudnione są pracownikami³, a zatem stosuje się wobec nich prawo pracy. W publikacji przydałaby się jednak bardziej pogłębiona analiza zagadnienia pozwalająca na wykazanie, dlaczego ustawodawca w przypadku jednych formacji umundurowanych przyjmuje, że osoby w nich są zatrudnione w oparciu o przepisy prawa pracy, a w innych w oparciu o przepisy prawa administracyjnego.

Kolejny element stosunku służbowego, na który wskazuje dr Mariusz Wieczorek, to obowiązek podporządkowania się szczególnej dyscyplinie służbowej, przy czym wywodzi on ten obowiązek z hierarchicznej struktury opisywanych formacji

³ Tak samo w postanowieniu NSA z dnia 7 maja 2015 r., sygn. akt I OSK 1118/15, CBOSA

(s. 53-56). Rozważania Autora dotyczące tego zagadnienia są jednak mało przekonujące, ponieważ sama struktura opisywanych formacji nie powoduje, że to podporządkowanie posiada szczególny, wyjątkowy charakter. Przecież także prokuratura czy nawet Służba Cywilna zostały zbudowane w oparciu o zasadę hierarchicznego podporządkowania, a mimo to stosunek prawny łączący prokuratorów i urzędników Służby Cywilnej nie ma takiego samego charakteru, jak stosunek służbowy funkcjonariuszy służb mundurowych. Rozważania Autora w tej części pracy powinny raczej odwołać się do szczególnych zadań postawionych przed poszczególnymi służbami.

Drugi cel, jaki postawił sobie Habilitant, to *wykazanie potrzeby uchwalenia ustawy zawierającej przepisy ogólne regulujące stosunek służbowy. W obecnym stanie prawnym stosunek służbowy funkcjonariuszy poszczególnych formacji regulują przepisy kilku ustaw (określanych mianem pragmatyk służbowych). Wykazują one istotne odrębności, które zważywszy na istotową tożsamość przedmiotu regulacji nie znajdują uzasadnienia* (s.16). Zadanie, któremu chciał sprostać Autor, nie jest nowe. W publikacji poświęconej postępowaniu dyscyplinarnemu w służbach mundurowych S. Maj zauważył, że podobieństwo pomiędzy poszczególnymi pragmatykami służbowymi wskazywałoby na konieczność uchwalenia jednej ustawy regulującej w jednolity sposób postępowanie dyscyplinarne we wszystkich służbach⁴. Postulat ten nie został jednak spełniony. Przypomnieć również należy, że przepisy ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2017 r. poz. 2067 ze zm.) stanowią w istocie pewien wzór do regulacji stosunku służbowego funkcjonariuszy służb mundurowych, stąd szereg nowych regulacji dotyczących nowych służb jest wzorowanych na pragmatyce policyjnej. Niemniej jednak dr Mariusz Wieczorek jest w swych rozważaniach niekonsekwentny, ponieważ z jednej strony opisując poszczególne elementy stosunku służbowego wskazuje na liczne podobieństwa, ale jednocześnie sam przyznaje, że istnieją kwestie szczegółowe, które niekoniecznie muszą zostać uregulowane w jednej ustawie (s. 367). Oczywiście Autor ma rację wskazując, że różnice istniejące w poszczególnych służbach są nie mają często uzasadnienia w specyfice zadań postawionych przed daną formacją. Niemniej jednak nie wydaje się, aby było możliwe uchwalenie, tak jak postuluje to dr Mariusz Wieczorek jednej ustawy

⁴ S. Maj, *Postępowanie dyscyplinarne w służbach mundurowych*, Warszawa 2008, s. 406-408

regulującej stosunek służbowy we wszystkich służbach. Po pierwsze różne są wymagania, gdy chodzi o rekrutację do poszczególnych służb mundurowych. Dotyczy to choćby mocno wyeksponowanej przez Habilitanta kwestii obywatelstwa, np. w Państwowej Straży Pożarnej niekoniecznie potrzebny jest zakaz posiadania podwójnego obywatelstwa, podczas gdy w Policji lub Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego jest on niezbędny ze względu na uniknięcie stawiania funkcjonariusza wobec konieczności wyboru lojalności wobec Rzeczypospolitej Polskiej, a państwa drugiego obywatelstwa. Z kolei w służbach specjalnych prowadzących działalność za granicą posiadanie podwójnego obywatelstwa przez funkcjonariusza może być nawet pożądane. Podobnie kwestie uposażenia, a szczególnie dodatków do uposażenia powinny być w każdej ze służb ustalane w odmienny sposób, ponieważ są one determinowane przez zadania, jakie postawiono przed daną formacją. Dlatego też bardziej przekonująca jest wstępna propozycja Habilitanta, aby tam, gdzie jest to możliwe, doprowadzić do ujednolicenia poszczególnych elementów stosunku służbowego poprzez nowelizację już obowiązujących ustaw pragmatycznych. W ten sposób będzie można zachować specyfikę poszczególnych formacji, a jednocześnie wyeliminować te różnice, które nie mają uzasadnienia w charakterze zadań postawionych przed każdą ze służb mundurowych.

Struktura objętość rozprawy

Ogólna ocena rozprawy naukowej w znacznym stopniu zależy od sposobu ujęcia podstawowych dla danego opracowania problemów, zagadnień i kwestii. Warunkiem ich właściwej prezentacji jest klarowna i logiczna wewnętrzna struktura pracy.

Książka jest zbudowana z siedmiu rozdziałów: rozdział I - *Służba jako przedmiot regulacji*, rozdział II – *Podmioty stosunku służbowego*, rozdział III – *Nawiązanie stosunku służbowego*, rozdział IV – *Zmiana stosunku służbowego*, rozdział V - *Ustanie stosunku służbowego*, rozdział VI - *Charakterystyczne cechy stosunku służbowego*, rozdział VII – *Szczególne rodzaje stosunków służbowych*. Publikacja jest poprzedzona *Wprowadzeniem*, a na jej końcu znalazło się obszerne *Zakończenie*. Do pracy jest dołączono *Bibliografia*. Poszczególne części pracy są zasadniczo ze sobą powiązane. Nie można zarzucić Autorowi, że w przedstawionej monografii zostały podjęte rozważania, które nie są związane z opisywaną tematyką.

Wskazać jednak należy, że wątpliwości budzi treść rozdziału VI wskazująca, że dotyczy on zagadnień teoretycznych poświęconych zakresem i treścią stosunku służbowego. W tej części monografii przedstawiono kwestie związane z dyspozycyjnością i szczególnym podporządkowaniem służbowym funkcjonariusza, podnosząc słusznie, że są to elementy określające charakter stosunku służbowego funkcjonariusza służby mundurowej. Wydaje się zatem, że te rozważania powinny być umieszczone na początku pracy, a nie pod jej koniec. Przyjęte rozwiązanie powoduje wrażenie pewnego chaosu w rozważaniach dra Mariusza Wieczorka.

Natomiast w pracy nie udało się utrzymać pewnej zwartości kompozycji. Praca nie jest proporcjonalna, a różnica pomiędzy jej poszczególnymi rozdziałami, jeśli chodzi o ich wielkość jest dość duża. Podnieść należy, że najmniej obszerny Rozdział VII liczy tylko 21 stron i jest podzielony na pięć jednostek redakcyjnych. Natomiast najbardziej obszerny Rozdział III posiada 66 stron i jest podzielony na aż 20 jednostek redakcyjnych. Nieproporcjonalna budowa pracy jest jednak usprawiedliwiona przedmiotem badań oraz charakterem opisywanych instytucji. Treść poszczególnych rozdziałów pracy, poza wspomnianym rozdziałem VI, stanowi zwartą całość i trudno byłoby je połączyć z innymi częściami publikacji lub podzielić na mniejsze rozdziały.

Treść

Książka *Charakter prawny stosunków służbowych funkcjonariuszy służb mundurowych* jest zbudowana z dwóch części.

Cześć pierwsza obejmująca *Wprowadzenie*, rozdział I – *Służba jako przedmiot regulacji prawnej* oraz rozdział VI - *Charakterystyczne cechy stosunku służbowego* stanowi teoretyczne wprowadzenie do tematyki monografii. Autor omawia w nich na podstawie obowiązujących przepisów pojęcie „służby”, które jego zdaniem jest szczególnym rodzajem pracy ludzkiej. „Służba”, jako pojęcie prawne jest punktem wyjściowym do rozważań dra Mariusza Wieczorka na temat elementów stosunku służbowego stanowiących jego cechy charakterystyczne, odróżniające go od innych stosunków prawnych. Do elementów charakterystycznych stosunku służbowego zalicza przede wszystkim obowiązek poświęcenia życia i zdrowia w celu ochrony dobra wspólnego. Wskazuje również, że cechą charakterystyczną stosunku

służbowego jest dyspozycyjność funkcjonariusza rozumiana jako konieczność podporządkowania się szczególnej dyscyplinie służbowej.

Cześć druga pracy obejmująca rozdziały II - V oraz VII stanowi opis treści stosunku służbowego. W rozdziale II zatytułowanym *Podmioty stosunku służbowego* poddano analizie strony stosunku służbowego. Jest to jeden z najciekawszych rozdziałów pracy, ponieważ Habilitant słusznie wskazał w nim na pewien problem związany z określeniem podmiotu, który faktycznie przyjmuje do służby funkcjonariusza. Autor proponuje tutaj określenie „służbodawca”, które jego zdaniem dobrze charakteryzuje podmiot przyjmujący do służby. Służbodawca działa w imieniu Państwa, które w istocie jest podmiotem zatrudniającym funkcjonariusza w służbie mundurowej. Niestety, rozważania dra Mariusza Wieczorka w tym zakresie są niekompletne, ponieważ brakuje tutaj skonfrontowania pojęcia „służbodawca” z używanym w ustawach pragmatycznych pojęciem „przełożony” na określenie podmiotu wyznaczającego prawa i obowiązki funkcjonariusza w trakcie służby. W rozdziale II Autor przedstawia również warunki formalne, jakie powinien spełnić kandydat do służby, zwracając uwagę na problematykę obywatelstwa, które jego zdaniem powinny być traktowane rygorystycznie, w taki sposób, aby tylko obywatele polscy mogli być przyjęci do służby. W tej części pracy Habilitant wskazuje, że ustawodawca kształtując kryteria przyjęcia do służby posługuje się pojęciami nieostrymi, takimi jak „nieposzlakowana opinia” lub „nieskazitelna postawa”, co może rodzić problemy w ich interpretowaniu. W rozdziale III – *Nawiązanie stosunku służbowego* opisane zostały procedury przyjęcia do służby oraz formy pełnienia służby. Dr Mariusz Wieczorek wskazuje tutaj, że najwłaściwszą formą pełnienia służby jest mianowanie, a akt mianowania tworzy szczególną więź pomiędzy formacją a funkcjonariuszem wyznaczając jego podstawowe prawa i obowiązki. Autor poddaje krytycznej analizie rozwiązania pozwalających na pełnienie służby w Centralnym Biurze Antykorupcyjnym osób niebędących funkcjonariuszami na podstawie aktu powołania. Jego zdaniem taka sytuacja może powodować, że wysokie stanowiska w CBA będą mogły pełnić osoby, które nie mogłyby zostać funkcjonariuszami, co nie sprzyja pewnej przejrzystości funkcjonowania tej służby specjalnej. W rozdziale IV – *Zmiana stosunku służbowego* zostały opisane okoliczności pozwalające na przeniesienie funkcjonariusza lub delegowania go do wykonywania czynności poza służbą lub poza granicami kraju. Bardzo interesujący jest rozdział V – *Ustanie stosunku służbowego*, w którym Habilitant przedstawił

przesłanki powodujące zniesienie stosunku służbowego funkcjonariuszy służb mundurowych. Autor trafnie w tej części pracy dzieli przesłanki zwolnienia funkcjonariuszy na obligatoryjne i fakultatywne, przy czym przy tych ostatnich krytykuje przesłankę zwolnienia funkcjonariusza ze względu na „ważny interes służby” podnosząc, że jest ona tak niejasno skonstruowana, iż może prowadzić do nadużyć. Wydaje się jednak, że jest to na chwilę obecną stanowisko zbyt daleko idące, ponieważ po pierwsze charakter zdań wykonywanych przez służby powoduje, że powinien istnieć przepis na zwolnienie funkcjonariusz w sytuacjach nadzwyczajnych, gdy jego pozostawanie na służbie godzi w prawidłowe jej funkcjonowanie, a nadto orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego wypracowało zasady interpretacji tej przesłanki zwolnienia w taki sposób, aby nie była ona nadużywana⁵. W rozdziale VII – *Szczegółowe rodzaje stosunków służbowych* Habilitant opisał rodzaje stosunków służbowych inne niż mianowanie, czy powołanie. W tej części pracy zauważono, że przewidziana w ustawie o Policji służba kontraktowa faktycznie nie jest wykorzystywana, co wskazuje, że ten rodzaj stosunku służbowego w służbach mundurowych się nie sprawdził.

Strona formalno-redakcyjna

Redakcja recenzowanej pracy spełnia wymogi rozprawy naukowej. Autor, jak przystało w dziele naukowym, posługuje się językiem specjalistycznym. Prowadzony wywód, z sygnalizowanymi powyżej wyjątkami, jest czytelny i logiczny.

Wykorzystany w pracy materiał źródłowy

Bardzo ważnym aspektem rozprawy naukowej, wpływającym na jej końcową notę, jest tak zwana strona warsztatowa, w tym przede wszystkim zebrany materiał badawczy. Oceniając pod tym względem monografię dra Mariusza Wieczorka wskazać należy, że zasadniczo zebrany materiał źródłowy nie budzi wątpliwości, gdy chodzi o literaturę, liczy ona bowiem prawie 220 pozycji, przy czym Autor posługuje się również licznymi pozycjami z literatury niemieckojęzycznej. Dobór pozycji

⁵ Por wyrok NSA z dnia 18 listopada 2013 r., sygn. akt I OSK 2281/12 oraz wyrok NSA z dnia 22 października 2008 r., sygn. akt I OSK 1583/07, CBOSA

wskazuje, że ambicją dra Mariusza Wieczorka było zebranie większości pozycji poświęconych opisywanej zagadnieniu, które ukazały się w Polsce po roku 1989 r. Również dobór orzecznictwa należy uznać za poprawny, choć gdy chodzi o orzeczenia Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz wojewódzkich sądów administracyjnych pewien niedosyt budzi, że Habilitant oparł się jedynie na orzeczeniach zebranych w programie internetowym LEX, gdy tymczasem znacznie bardziej interesujące orzeczenia można znaleźć w prowadzonej przez NSA Centralnej Bazie Orzeczeń Sądów Administracyjnych. Wydaje się, że własne poszukiwania Autora w zakresie bogatego orzecznictwa sądów administracyjnych dotyczącego stosunku służbowego sprawiłoby, że przedstawiona monografia byłaby bardziej interesująca, a nawet nabrałaby cech pewnej praktyczności.

Podsumowując część dotyczącą osiągnięcia naukowego należy uznać, że rozprawa pod tytułem *Charakter prawny stosunków służbowych funkcjonariuszy służb mundurowych*, Toruń 2017, stanowi znaczny wkład Habilitanta w rozwój nauki prawa, a co za tym idzie spełnia wymagania postawione w przepisie art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Ocena stopnia aktywności naukowej oraz pozostałych przewidzianych prawem kryteriów

Na wstępie należy wskazać, że w wykazie publikacji autorstwa dra Mariusza Wieczorka nie ma prac zamieszczonych w czasopiśmie z bazy *Journal Citation Reports* opracowanej przez Instytut Informacji Naukowej w Filadelfii, nieprzydatnej dla prezentacji i oceny dorobku naukowego w dziedzinie polskiego systemu prawa. Wobec prac z tej dziedziny nie ma także zastosowania lista czasopism naukowych *European Reference Index for Humanities* utworzona przez Europejską Fundację Nauki.

Przechodząc do oceny osiągnięć naukowych Habilitanta na wstępie podnieść należy, że, mimo, iż dr Mariusz Wieczorek uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych w dniu 11 maja 2005 r., a więc ponad dziesięć lat przed wszczęciem postępowania habilitacyjnego - to w jego dorobku brakuje właściwie pozycji książkowych, o charakterze monografii. Dorobek naukowy Habilitanta zawiera przede wszystkim artykuły oraz rozdziały w publikacjach prokonferencyjnych lub napisanych pod redakcją innych przedstawicieli nauki. Wyjątkiem jest tutaj współredakcja publikacji o, jak się wydaje, charakterze praktycznym *ABC administracji Tom II*, Radom 2013. Oczywiście brak samodzielnie napisanych książek nie dyskwalifikuje osiągnięć dra Mariusza Wieczorka, szczególnie wtedy, gdy napisane artykuły i rozdziały w publikacjach posiadają dużą wartość. Niemniej jednak w tym zakresie Habilitant mógłby wykazać się większą aktywnością, tym bardziej, że dziedziny, które są przedmiotem jego aktywności naukowej mogą stanowić pole dużego zainteresowania zarówno doktryny jak i praktyki.

Przechodząc do oceny pozostałego dorobku naukowego Habilitanta wskazać należy, że obejmuje on w istocie zagadnienia położone na styku prawa pracy i prawa administracyjnego, które w tym zakresie koncentrują się w zasadniczo na czterech obszarach badawczych.

Pierwszy i, jak się wydaje, największy obszar zainteresowań naukowych dra Mariusza Wieczorka jest związany z treścią jego osiągnięcia naukowego. Dotyczy on szeroko pojętej problematyki stosunków służbowych w służbach mundurowych. W tym zakresie badania Habilitanta koncentrują się wokół zagadnienia istoty pojęć „służba” i „stosunek służbowy”. W rozdziale *Prawo pracy, a stosunek służbowy policjantów [w:] 95 lat służb policyjnych w Polsce*, red. E. Ura, S. Pieprzny, Rzeszów 2015, s. 339- 350 opisane zostały wzajemne relacje pomiędzy prawem pracy a przepisami ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2017 r., poz. 2062 ze zm.). Autor zauważa, że szczególny charakter służby w policji nie oznacza, iż w ogóle nie mają w stosunku do policjantów zastosowania ogólne przepisy prawa pracy w zakresie dotyczącym potrąceń z wynagrodzenia lub też uprawnień związanych z ciążą i macierzyństwem. Jednak w tekście podkreślono, że takie elementy stosunku służbowego jak: dyspozycyjność oraz poddanie się szczególnej dyscyplinie służbowej determinują administracyjnoprawny charakter służby funkcjonariusza policji. Podobne stanowisko, gdy chodzi o funkcjonariuszy Państwowej Straży

Pożarnej, zawarte zostało w rozdziale *Pełnienie służby przez strażaków Państwowej Straży Pożarnej* [w:] *Służąc dobru wspólnemu*, red. K. Kułak-Krzysiek, J. Parachomiuk, Lublin 2016, s. 223-233 oraz rozdziale *Służba jako przesłanka udzielenia ochrony prawnej funkcjonariuszom* [w:] *Przestępczość w XXI wieku. Zapobieganie i zwalczanie. Problemy prawno-kryminologiczne*, red. E.W. Pływaczewski, W. Filipowski, Z. Rau, Warszawa 2015, s. 178-192. W tej publikacji interesująca jest teza dra Mariusza Wieczorka, że szczególny charakter stosunku prawnego łączącego funkcjonariusza z daną formacją nie wyklucza ochrony warunków jego służby w sposób przypominający rozwiązania znane prawu pracy. Kolejna kwestia z zakresu stosunku służbowego będąca przedmiotem zainteresowań Habilitanta dotyczy zasad rekrutacji do służb mundurowych. W artykule *Postępowanie kwalifikacyjne wobec kandydatów do służby w formacjach mundurowych*, *Rocznik Administracji Publicznej* nr 3, rok 2017, s. 94 - 109, przedstawiono postawy prawne przeprowadzania rekrutacji do służb mundurowych, w tym gwarancje dla osób biorących udział w postępowaniu kwalifikacyjnym. W rozdziałach: *Prawne podstawy zatrudnienia w Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego* [w:] *Prawo bezpieczeństwa wewnętrznego*, red. M. Karpiuk, K. Walczak, Warszawa 2013, s. 195-209 oraz *Podstawy zatrudnienia funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego* [w:] *Umowa o pracę a umowa zatrudnienia*, red. G. Goździewicz, Warszawa 2017, Autor podkreślił, że zadania postawione przed służbami specjalnymi powodują, że w odmienny sposób niż jest to określone w prawie pracy, przewidziano reguły przyjmowania do służby. W kilku tekstach dr Mariusz Wieczorek zajmuje się szczegółowymi zagadnieniami związanymi z stosowaniem przepisów z zakresu stosunku służbowego. Wśród tego rodzaju publikacji na uwagę zasługuje publikacja prokonferencyjna *Komisje lekarskie podległe ministrowi do spraw wewnętrznych* [w:] *Zabezpieczenie społeczne, a zdrowie publiczne*, Warszawa – Radom 2016, s. 232-248. W tym tekście w interesujący sposób jest przedstawiony ustrój komisji lekarskich określających przydatność do służby zarówno kandydatów, jak i funkcjonariuszy służb mundurowych. Autor zwraca szczególną uwagę na fakt, że obecnie obowiązujące przepisy statuuje komisje lekarskie jako organy administracji publicznej, co wpływa zarówno na ich funkcjonowanie, jak i na sytuację prawną osób, których stan przydatności do służby jest przedmiotem oceny komisji.

Drugim obszarem zainteresowań naukowych dra Mariusza Wieczorka jest prawo pracy ze szczególnym uwzględnieniem zasad zatrudniania urzędników państwowych. W tym zakresie na uwagę zasługuje tekst *Obywatelstwo jako przesłanka zatrudnienia urzędnika w Niemczech i w Polsce* napisany wspólnie z S. Stehle, a przyjęty do publikacji w czasopiśmie *Deutsche - Polnische Juristen Zeitschrift*. W artykule autorzy omawiają ograniczenia w dostępie do służby publicznej wynikające z konieczności bycia obywatelem Polski lub Niemiec. W tekście dokonano porównania obu regulacji ze wskazaniem, że rozwiązania obowiązujące w Niemczech są bardziej przejrzyste i elastyczne, dzięki czemu administracja może również zatrudniać w niektórych przypadkach osoby posiadające obywatelstwo inne niż niemieckie. Na uwagę zasługuje również artykuł *Obsadzanie wyższych stanowisk w służbie cywilnej*, *Acta Scientifica Academiae Ostroviensis*, nr 8, rok 2016, s. 120-135, w którym Autor omówił problemy związane z modelem obsadzania wyższych stanowisk w administracji rządowej po zmianach wprowadzonych w 2015 r., przy czym przedstawił je w kontekście historycznym i w odniesieniu do przepisów Konstytucji. Przedstawiony wywód skłania Autora do konkluzji, że przeprowadzone zmiany zmierzają w istocie do upolitycznienia Służby Cywilnej oraz ograniczenia samodzielności urzędników, co w przyszłości może powodować szereg problemów, w tym przede wszystkim brak profesjonalizmu kadry urzędniczej. W oczywisty sposób pogorszy to jakość administracji. Przedmiotem zainteresowania dra Mariusza Wieczorka w tym obszarze są zagadnienia związane z treścią i skutkami umowy o pracę. Rezultatem tych zainteresowań jest cykl kilku tekstów, wśród których na uwagę zasługują: *Projekt nowego ujęcia w kodeksie pracy umowę o pracę na czas określony* [w:] *wybrane administracyjno-prawne problemy realizacji polityk społecznych*, red. T. Stanisławski, B. Przywora, Ł. Jurek, Lublin 2015, s. 48-59, *Umowa o pracę na czas określony po nowelizacji kodeksu pracy* [w:] *Współczesne tendencje nauk międzynarodowych, polityka, ekonomia prawo*, Lwów 2016, s. 25-35. W tekstach tych przedstawiono, jak tendencje w współczesnej gospodarce wpływają na konieczność zmian w treści umowy o pracę na czas określony. Autor jednak nie poprzestaje na opisie zjawisk, ale, co jest szczególnie ważne, wskazuje na rozwiązania, które mogłyby poprawić położenie pracownika, nawet jeśli zawarta umowa posiada tymczasowy charakter.

Kolejnym obszarem zainteresowań naukowych Habilitanta są przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Z 2017 r. poz. 2183, dalej P.s.w.), w tym przede wszystkim zasady zatrudniania nauczycieli akademickich. Dr Mariusz Wieczorek jest autorem komentarza do art. 130-131, 137-138 oraz 151-158 P.s.w w *Prawo o szkolnictwie wyższym po nowelizacji. Komentarz praktyczny*, red. M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec, Warszawa 2015. Nadto w tekstach *Niektóre prawne problemy dodatkowego zatrudniania nauczycieli akademickich* [w:] *Świadczenie pracy jako przedmiot zobowiązania umownego*, red. R. Frey, Kielce 2014, oraz *Wybrane problemy o czasie pracy pracowników naukowo-dydaktycznych*, Annales UMCS, sectio G IUS, ból LXI, rok 2014s, 177-191 opisał on w oparciu o orzecznictwo i poglądy doktryny, prawa i obowiązki nauczycieli akademickich.

Ostatni, czwarty obszar zainteresowań badawczych dra Mariusza Wieczorka dotyczy szeroko pojętej problematyki ubezpieczeń społecznych. W badaniach Habilitanta w tym obszarze dominacja dwa nurty. Pierwszy dotyczy zabezpieczenia społecznego funkcjonariuszy służb mundurowych (*Zmiany w systemie zaopatrzenia społecznego funkcjonariuszy służb mundurowych w latach 2012-2014* [w:] *Z najnowszej problematyki prawa publicznego i prywatnego*, red. T. Stanisławski, B. Przywora, Ł. Jurek, P. Światał, Lublin 2014, s. 39-52; *Zabezpieczenie społeczne funkcjonariuszy Służby Celnej w świetle konstytucyjnej zasady równości* Annales UMCS, Sectio G IUS, ból LXII, rok 2015, s. 287-294, *Wybrane aspekty zmian w zakresie zabezpieczenia chorobowego funkcjonariuszy służb mundurowych*, Rocznik Administracji Publicznej, nr 2, rok 2016, s. 70-81). We wskazanych wyżej tekstach opisane zostały różnice pomiędzy powszechnym systemem zapieczenia społecznego a systemem zbudowanym specjalnie dla służb mundurowych, wskazano też na ewolucję tego systemu, zmierzającą do jego uszczelnienia. Drugi nurt zainteresowań dra Mariusza Wieczorka w opisywanym obszarze dotyczy praktycznych aspektów elementów powszechnego zabezpieczenia społecznego. W tym zakresie należy wyróżnić wydany w języku angielskim tekst *The right to special annuity im regaty to the social security* [w:] *Security dismensions and socio-legal studies*, red. K. Jałoszyński, R. Częścik, A. Czop, Kraków 2016, s. 82-96 poświęconej uwarunkowaniom prawnym tzw. renty premierowskiej przyznawanej na podstawie art. 82 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1383). Problematyka jest mało

znana, podczas gdy kwestia przyznania ww. świadczenia budzi duże zainteresowanie społeczne. W artykule Habilitant prawidłowo wskazał na wyjątkowość tego świadczenia oraz przesłanki jego przyznania. Natomiast pewnie niedosyt budzi, że Autor opisując wybraną instytucję prawną tylko w niewielkim zakresie odwołuje się do bogatego orzecznictwa sądów administracyjnych, które wielokrotnie poddawało dogłębnej analizie treść art. 82 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Pozostała działalność naukowa i dydaktyczna Pana dra Mariusza Wieczorka wskazuje, że stosownie do art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki wykazuje on istotną aktywność naukową.

Habilitant od 2005 r. jest zatrudniony na stanowisku adiunkta w Uniwersytecie Technologiczno- Humanistycznym im. K. Pułaskiego w Radomiu. W latach 2005 - 2009 był zatrudniony jako adiunkt w Wyższej Szkole Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim. Od chwili uzyskania stopnia naukowego doktora wypromował 150 lincencjuszy, 80 magistrantów oraz był promotorem 25 prac na studiach podyplomowych.

Na uwagę zasługuje aktywny udział dra Mariusza Wieczorka w krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych. W latach 2012-2016 wygłosił lub przygotował referaty na 12 konferencjach, brał on również udział w komitetach organizacyjnych 3 konferencji naukowych, w tym jednej międzynarodowej.

Habilitant jest bierze również aktywny udział w komitetach redakcyjnych trzech czasopism naukowych: Rocznik Administracji Publicznej (członek Kolegium Redakcyjnego), Studia Ekonomiczne i Prawno-Administracyjne (zastępca redaktora naczelnego), Socjologia Prawa (członek Kolegium Redakcyjnego).

Habilitant również podejmuje szereg działań zmierzających do popularyzacji nauki. Kilkakrotnie uczestniczył w 2016 r. w dwóch edycjach Tygodnia Konstytucyjnego organizowanego przez Stowarzyszenie im. Prof. S. Hołdy, w ramach których prowadził warsztaty z prawa konstytucyjnego dla uczniów szkół. Przez dwa lata był opiekunem Studenckiego Koła Dyskusyjnego FORUM działającego przy Uniwersytecie Technologiczno – Humanistycznym w Radomiu. Od 2014 r. społecznie

pełni funkcje eksperta Związku Zawodowego Strażaków „Florian”. Jest też autorem sześciu ekspertyz prawnych przygotowanych dla jednostek samorządu terytorialnego.

Dr Mariusz Wieczorek w 2017 r. został odznaczony Medalem Brązowym za Długoletnią Służbę.

Konkluzje

W konkluzji oceny osiągnięć naukowych doktora nauk prawnych Pana dra Mariusza Wieczorka, w tym przygotowanej przez niego rozprawy habilitacyjnej stwierdzam, że:

- 1) Osiągnięcie naukowe wskazane przez Habilitanta we wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego **stanowi znaczny wkład w rozwój nauk prawnych** w rozumieniu art. 16 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki;
- 2) Habilitant **spełnia w przeciętym zakresie wymóg wykazania się istotną aktywnością** w rozumieniu art. 16 ust. 1 *in fine* ww. ustawy z dnia 14 marca 2003 r.
- 3) Z tego też względu **dr Mariusz Wieczorek spełnia przesłanki do uzyskania stopnia doktora habilitowanego, określonych w art. 16 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki**

dr hab. Przemysław Szustakiewicz, prof. UŁaz

